

– конкретними загрозами з поширенням використання штучного інтелекту внаслідок недосконалої правової бази, необхідності забезпечення максимального рівня кібербезпеки, оскільки може з'явитися новий вид зброї та засіб інформаційних війн, поширення дезінформації або свідомо фейкової інформації в ЗМІ, зокрема при проведенні виборів.

Незабезпечення даних факторів конкретними технологіями й інструментарієм зведе нанівець усі зусилля з поширення цифровізації як позитивного процесу.

Список використаних джерел:

1. Сандбу М. Прекрасный новый мир после пандемии. Финансы и развитие. 2020. Декабрь С. 5–9.
2. Гейко Т. Ю. Пріоритети розвитку національного підприємництва в умовах цифрових трансформацій: аналітична записка. К.: НІСД, 2020. 7 с.
3. UNICEF, 2020. How many children and young people have internet access at home? URL: <https://data.unicef.org/resources/children-and-young-people-internet-access-at-home-duringcovid19> (дата звернення 5.11.2021).

ВПЛИВ МАНІПУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИМИ НАСТРОЯМИ НА СПРИЙНЯТТЯ РІВНЯ КОРУМПОВАНOSTI

*Петропавловська В. П., студент, Шепелева У. А., студент,
Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”,
м. Харків*

Як науковці так й суспільні активісти згодні з тим, що сьогодні однією з найважливіших проблем України є корупція. Її високий рівень, що спостерігається протягом останніх десятиліть, та поширення її на всі сфери суспільного та економічного життя, створює реальну загрозу для інституційних реформ та економічного зростання. Зростання занепокоєння суспільства, через високий рівень корумпованості країни, є цілком зрозумілим: адже в умовах тотальної корумпованості всіх галузей та на всіх рівнях принципово неможливо вирішити жодної соціальної, економічної чи політичної проблеми. Негативні наслідки, породжені корупцією, перешкоджають економічному та соціальному розвитку суспільства, що надає актуальності цій проблемі [1-3].

Але, необхідно враховувати, що надто загострена, майже панічна та подекуди неадекватна реакція збоку суспільства на дану проблему може сама по собі призвести до наслідків, що є не менш руйнівними для економіки ніж сама корупція. Так, загострення уваги суспільства до проблеми корупції здатне створити умови в яких окремі особи — гравців-маніпулятори — можуть скористатися подібними суспільними настроями у власних інтересах, відволікаючи увагу суспільства від більш важливих проблем [4].

Зазначена вище небезпека поширення корупції обумовлює пильну увагу до цієї проблеми не лише політиків, ЗМІ, правоохоронних органів чи пересічних громадян, але й багатьох науковців, як закордонних [5-7], так й

вітчизняних [8-12]. Очікувано, найбільший інтерес дослідників викликають питання, що пов'язані з причинами [13] та наслідками [14] поширення корупції. Також, по заувагою дослідників не залишаються вплив свободи слова на рівень корумпованості [15], та інші питання.

Метою даної статті є визначення наслідків поширення практики маніпулювання суспільними настроями для динаміки сприйняття рівня корумпованості суспільством.

Як теоретичне дослідження корупції, так й практична реалізація антикорупційних заходів тісно пов'язані з проблемою визначення рівня корумпованості. Бо без можливості оцінити динаміку рівня корумпованості країни, неможливо оцінити ані наслідки поширення корупції, ані ефективність антикорупційних заходів. Тому, перш ніж перейти до визначення впливу маніпулювання суспільними настроями на сприйняття рівня корумпованості в країні необхідно зупинитися на обмеженнях, що притаманні сучасним методам визначення рівня корумпованості.

Сьогодні більшість дослідників, для оцінки рівня корумпованості користуються інтегрованими індексами корумпованості, що складаються некомерційними міжнародними організаціями. Найвідомішим з подібних рейтингів є індекс сприйняття корупції, що складається міжнародною організацією Transparency International, та базується на експертних опитуваннях отриманих різними міжнародними організаціями та дослідницькими центрами. Внаслідок цього, індекс сприйняття корупції відбиває не реальний рівень корумпованості, що склався в країні, а його суспільну оцінку.

Ключовим показником індексу сприйняття корупції є кількість балів, а не місце яке посіла країна в цьому рейтингу. Рівень корумпованості країн, що потрапили до цього рейтингу визначається за допомогою індексу, де мінімальна оцінка (0 балів) відповідає випадку абсолютної корумпованості країни, а максимальна (100 балів) — випадку повної відсутності корупції в житті суспільства. [16]

Основною проблемою методів визначення рівня корумпованості, що базуються на експертних чи соціологічних опитуваннях, є латентність корупції, через що учасники опитувань можуть дізнатися про окремі випадки корупції лише з власного досвіду, або за допомогою ЗМІ коли, відповідні випадки корупції набули розголосу.

Проте, частота висвітлення корупційних скандалів ЗМІ залежить не лише від рівня корумпованості країни, але й від таких чинників, як: ефективність роботи правоохоронних органів, наявність свободи слова та, що найголовніше, від результатів соціологічних опитувань оприлюднених ЗМІ. Тобто результати соціологічних опитувань не лише оцінюють рівень корумпованості, але й безпосередньо визначають те як суспільство сприймає рівень корумпованості країни.

З вище зазначеного, стає очевидно, що завдяки ЗМІ утворюється стійкий позитивний зворотній зв'язок між результатами дослідження та суспільною оцінкою рівня корумпованості. Завдяки цьому сприйняття корупції

суспільством може підтримуватись на одному рівні незалежно від реальної динаміки рівня корумпованості країни.

Таким чином, можна стверджувати, що всі методи вимірювання рівня корумпованості, що ґрунтуються на експертних чи соціологічних опитуваннях, містять суттєву методологічну помилку: наявність впливу результатів дослідження на сам об'єкт дослідження.

Виявлений позитивний зворотній зв'язок, який утворюють ЗМІ в процесі вимірювання рівня корумпованості, може пояснити чому невідповідність суспільної оцінки рівня корумпованості його реальному рівню може зберігатися протягом доволі тривалого часу. Проте він не може пояснити причину завищення суспільної оцінки рівня корумпованості. Останнє є наслідком активного маніпулювання суспільними настроями.

Дійсно, маніпулювання суспільними настроями навколо проблеми корупції створює широкі можливості для всіх чотирьох потенційних груп гравців-маніпуляторів: дрібних гравців, великих гравців, "інституційних кілерів" та гравців опортуністів [17]. Так, дрібні та великі гравці можуть використати суспільне занепокоєння корупцією для досягнення цілей надзвичайно широкого спектру: від безпідставних обвинувачень в корупційних зв'язках політичних опонентів чи конкурентів на посаду, до намагання уникнути покарання за хабарництво, виставляючи це як розправу над борцем з корупцією.

Також сприятливою можливістю можуть легко скористатися й гравці опортуністи. Прикладом подібного маніпулювання є поведінка журналістів, що намагаються скористатися занепокоєнням суспільства навколо проблеми корупції, для побудови власної кар'єри. Починаючи висвітлювати чисельні випадки корупції, журналіст просто намагається писати про те, що цікавить суспільство. Це дозволяє йому опинитися в центрі уваги та підвищити свою популярність, а відтак й вимагати у редакції більш високі гонорари. Проте, небажаним наслідком подібної тактики є ще більше загострення уваги суспільства до проблеми корупції, що, у свою чергу, створює ще більш сприятливі умови для маніпулювання суспільними настроями.

Необхідно підкреслити, що наведені процеси, що призводять до завищення суспільної оцінки рівня корумпованості не є результатом змови чи умисних дій окремих осіб. Завищення суспільної оцінки рівня корумпованості є наслідком намагань гравців-маніпуляторів скористатися на власну користь тим занепокоєнням навколо проблеми корупції, що вже встигло скластися в суспільстві.

У країнах де встановився тоталітарний режим, часто може спостерігатися протилежна ситуація: заниження суспільної оцінки рівня корумпованості. Причому в даному випадку, невідповідність суспільної оцінки рівня корумпованості його реальному рівню є наслідком дій правлячої верхівки.

Для заниження суспільної оцінки рівня корумпованості у тоталітарного режиму є три основні важелі [18]:

- обмеження свободи слова, що дозволяє обмежити діяльність не лише громадських об'єднань, але й гравців маніпуляторів;

- підконтрольність ЗМІ, що забезпечує формування “правильного інформаційного середовища”;
- вибіркова “боротьба” з корупцією.

Слід зазначити, що невідповідність суспільної оцінки рівня корумпованості його реальному рівню є не лише важливою методологічною проблемою оцінки рівня корумпованості країни. Обидва розглянуті нами випадки, як заниження, так й завищення суспільної оцінки рівня корумпованості, можуть мати суттєві негативні наслідки для економічного та соціального життя країни.

Так, у випадку коли суспільна оцінка суттєво перевищує реальний рівень корумпованості, суспільство може зіткнутися з наступними негативними наслідками:

- загострення уваги суспільства до проблеми корупції та переоцінка ступеня її небезпеки, спонукає владу до застосування репресивних антикорупційних заходів, що дозволяють швидко імітувати антикорупційну діяльність, проте мають низку суттєвих недоліків [19];
- активне маніпулювання суспільними настроями призводить до консервації чинних неефективних антикорупційних формальних правил, внаслідок їх значної зворотньої несиметричності [20];
- внаслідок руйнування зв'язку між суспільною оцінкою рівня корумпованості та його реальним рівнем, створюються умови в яких завищення суспільної оцінки рівня корумпованості може зберігатися навіть після підвищення ефективності чинних формальних правил — справжньої причини виникнення та поширення корупції.

Основною ж небезпекою заниженої суспільної оцінки рівня корумпованості в умовах високого реального рівня корумпованості є уповільнення антикорупційних реформ, через відсутність тиску з боку суспільства.

Запобігання невідповідності суспільної оцінки рівня корумпованості його реальному рівню можливо в тому випадку якщо буде усунуто основний чинник її виникнення — поширення практики маніпулювання суспільними настроями. Заходи попередження маніпулювання суспільними настроями можна розділити на наступні групи [21]:

- репресивні заходи;
- політика комплексного розв'язання загальної проблеми;
- заходи з підвищення освіченості суспільства.

Вищевикладене дозволяє зробити такі висновки:

По-перше, невідповідність суспільної оцінки рівня корумпованості його реальному рівню може зберігатися протягом доволі тривалого часу внаслідок утворення позитивного зворотнього зв'язку між результатами експертних та соціологічних досліджень та суспільною оцінкою рівня корумпованості.

По-друге, на відміну від випадку заниження суспільної оцінки рівня корумпованості, завищення суспільної оцінки відбувається через умисні дії гравців-маніпуляторів, та є безпосереднім наслідком практики маніпулювання суспільними настроями.

По-третє, завищена суспільна оцінка рівня корумпованості має такі негативні наслідки, як: поширення практики застосування репресивних антикорупційних заходів та консервація чинних неефективних антикорупційних формальних правил.

По-четверте, запобігання невідповідності суспільної оцінки рівня корумпованості його реальному рівню вимагає застосування таких заходів попередження маніпулювання суспільними, як: репресивні заходи; політика комплексного розв'язання загальної проблеми; заходи з підвищення освіченості суспільства.

Список використаних джерел:

1. Mause K. Too Much Competition in Higher Education? Some Conceptual Remarks on the Excessive-Signaling Hypothesis. *American Journal of Economics and Sociology*. 2009. Vol. 68. No. 5. P. 1107–1133.
2. Husted B. Wealth, Culture, and Corruption. *Journal of International Business Studies*. 1999. Vol. 30, №2. P. 339–359.
3. Dreher A., Schneider F. Corruption and the shadow economy: an empirical analysis. *Public Choice*. 2010. Vol. 144. No. 1-2. P. 215–238.
4. Абрамов Ф.В. Цільова та етична неефективність формальних правил як чинник поширення маніпулювання суспільними настроями та уповільнення інституційних реформ. *Бізнес Інформ*. 2021. № 6. С. 6–12.
5. Bergh A., Fink G., Öhrvall R. More politicians, more corruption: evidence from Swedish municipalities. *Public Choice*. 2017. Vol. 172. No. 3-4. P. 483–500.
6. Cooray A., Schneider F. Does corruption throw sand into or grease the wheels of financial sector development?. *Public Choice*. 2018. Vol. 177. No. 1-2. P. 111–133.
7. Webbink D. Returns to University Education: Evidence from a Dutch Institutional Reform. *Economica*. 2007. Vol. 74. Issue 293. P. 113–134.
8. Ростовська К. В. Сучасна антикорупційна політика в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Право*. 2017. Вип. 23. С. 94-96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPR_2017_23_27
9. Усаченко Л., Сибирякова М. Роль ЗМІ у формуванні громадянської антикорупційної культури українського суспільства. *Демократичне врядування*. 2010. Вип. 5. С. 62-70.
10. Міхненко А., Месюк М. Владні інститути та громадянське суспільство: діалог чи маніпуляція суспільною свідомістю? *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2009. Вип. 2. С. 5-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2009_2_3.
11. Андрєєв О.М., Андрєєва О.М. Мораторій на перевірку підприємств як захід антикорупційної політики. *Інформаційні технології: наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я: тези доповідей XXIX міжнародної науково-практичної конференції MicroCAD-2021, 18-20 травня 2021 р.: у 5 ч. Ч. III. / за ред. проф. Сокола Є.І. – Харків: НТУ «ХПІ». – С. 32.*
12. Абрамов Ф.В. Коррупция – борьба или легализация? *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 37-2. – Донецьк, ДонНТУ, 2009. – с. 164-169.*
13. Freille S. A contribution to the empirics of press freedom and corruption / S. Freille, M.E. Naque, R. Kneller // *European Journal of Political Economy*. – 2007. – Vol. 23, №4. – P. 838–862.
14. Shleifer A., Vishny R.W. Corruption. *Quarterly Journal of Economics*. 1993. Vol. 108, №3. P. 599–617.

15. Bliss C., Tella R. Di Does Competition Kill Corruption? Journal of Political Economy. 1997. Vol.105, №5. P. 1001 – 1023.
16. Corruption Perceptions Index. 2020. Transparency International. URL: https://images.transparencycdn.org/images/CPI2020_Report_EN_0802-WEB-1.pdf
17. Абрамов Ф.В. Неосвіченість суспільства як фактор поширення маніпулювання суспільними настроями. Бізнес Інформ. 2019. № 6. С. 8–13.
18. Абрамов Ф.В. Суспільні настрої як фактор динаміки антикорупційних формальних правил. Бізнес Інформ. 2018. № 12. С. 26–31.
19. Абрамов Ф.В. Ефективність репресивних антикорупційних заходів в умовах високого рівня корумпованості. Бізнес Інформ. 2017. № 12. С. 8–12.
20. Абрамов Ф.В. Факторы устойчивости формальных правил. Вісник Національного технічного університету “ХПІ” Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ”ХПІ”. 2012. №25, с.122-127.
21. Абрамов Ф.В. Заходи з попередження маніпулювання суспільними настроями. Бізнес Інформ. 2019. № 11. С. 22–27.

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ У ДЕРЖАВНОМУ ТА ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ

Пестовська З. С., канд. екон. наук, доцент, Університет імені Альфреда Нобеля

Фінансова звітність містить важливу інформацію про фінансове становище та результати діяльності підприємства. У глобальному світі необхідно, щоб інформація була порівнянна на міжнародному рівні. Ця вимога створює проблему для малих та середніх підприємств, оскільки вони складають свою звітність відповідно до національного законодавства, яке ґрунтується на Директиві 2013/34/ЄС у державах-членах ЄС. Жодне застосування Директиви в національному законодавстві не гарантує гармонізації фінансової звітності. Іншим напрямком гармонізації є МСФЗ для малих та середніх підприємств (МСП), який ЄС не визнав як основу для створення фінансової звітності, хоча його значення не є незначним у всьому світі – близько 80 юрисдикцій використовують чи дозволяють його використання на даний час [1].

Підприємства, які представляють достовірні та міжнародно порівняні звіти про свої фінансові результати, мають більше шансів залучити інвестиції від вітчизняних та міжнародних інвесторів. У цьому відношенні Міжнародні стандарти фінансової звітності та Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку у державному секторі відіграють ключову роль.

Міжнародна торгівля та інвестиції вимагають міжнародно порівняних даних про результати діяльності підприємств. Для вирішення цього питання в жовтні 1982 року Економічна і Соціальна Рада ООН створила Міжурядову робочу групу експертів з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітності.

Відтоді Міжурядова робоча група експертів стала відкритим та інклюзивним форумом ООН, який протягом трьох десятиліть робить внесок у гармонізацію та порівнянність звітності підприємств у державах-членах як